

4

Φεγγαράκι μου γλυκό,
Ξέρεις ένα μυστικό -
Τὸ φίλὶ τῆς ψῆς τὸ βράδι
τῆς τὸ πῆρα, μ' ἕνα χᾶδι !
Σὰ βραδιάση πάλ' ἡ μέρα
κ' ἡ χρυσή μου περιστέρα
δὲ σταθῇ νᾶν τὴ φιλήσω
πῆς τῆς - θὰ σὲ μαρτυρήσω !

5

Ξερνῶ ἡ μέρα' λάμπει σὲ μιὰ ἄκρη
δ' Ἀποσπερίτης - τὸ στεγνὸ τῆς δάκρυ !
Δέσανε τὴν πλάση τῆς ρυτίδας τὰ μάγια
κρύβονται σ' τὸν ἴσκιό τοῦ βουνοῦ τὰ πλάγια,
μόνο σ' τῆς ραχούλας τ' ἄσπρο ρημοκλήσι
μιὰ στεγνὴ ἀχτίδα πᾶει νὰ προσκυνήσῃ !

6

Μ' ἀγαπᾷ, δὲ μ' ἀγαπᾷ
πῆς μου, Μαργαρίτα !
Ἡ καρδοῦλα μου χτυπᾷ . . .
Ὅχι λές ; Γιά κούτα !
Ὅχι ! Κι ἂν πνιγῶ,
τρὶς καταραμένη ;
Μὰ γι' αὐτὸ καὶ γὼ
σ' ἔχω μαδημένη !

7

Τρέχουν οἱ νοῖοι σ' τὸ πλάγι σου, σὺν κεπελλίεσσι στῇ
[βρύση,
καθένας τὴν καρδοῦλα του γυρεύει νὰ γιομίση,
μὰ μέθυσαν στὸ γέλοιό σου καὶ μὲ θολὰ τὰ μάτια
ραγίσαν τὶς καρδοῦλές τους, τὶς κόκκινες κομμάτια !

8

Τὰ μάτια σου σὺν τὰ θωροῦ
τραβίμ' ἀπὸ μαγνήτη !
Ἐβγα νὰ σύρῃς τὸ χορδὸ,
γλυκὲ μ' Ἀποσπερίτη !

Ἡ μάνα σου σὲ τυραγεῖ ;
Γιὰ ξέχαστῃ λιγὰμ !
Σεῖσε τὴ μέση τὴ λιγνή,
σὰ νὺδ κυπαρισσοῦν . . .
Καὶ σήκωσ' τὸ μαντίλι σου
ψηλὰ μὲ τ' ἄσπρο χέρι,
σὰ νᾶπλωσε τὶς φτέρουγες
χιονάτο περιστέρι !

9

Ἦσυχῃ βραδιά. Μονάχος ἀγρυπνῶ σ' τὸ παραθύρι.
Οὔτε φύλλο δὲ σαλεύει. Σ' τοῦρανοῦ τὸ πανηγύρι
λάμπουν δὺα τᾶστεράκια, στολισμένα μὲ καμάρι,
μὰ σὺν εἶδε τὴ ματιά μου τὸ περίφανο φεγγάρι
κρύφτηκε στὰ συγγεράκια, γιατί βρήκε τὸ μπελὶ του,
νὰ τὸ βρίσκω λυπημένο κι ὄντας εἶναι σ' τὰ καλά
[του !

10

Μῆλο μοσκομυρισμένο,
ποῦ σὰ ῥόδο κοκκινίζει,
πάντα τᾶπαγορεμένο
φροῦτο μοῦ θυμίζει !
Ἄχ ! πὼς μοιᾶζονε μὲ σένα
καὶ τὰ μάγουλά της,
μὰ δὲ χάρηκα - ὠϊμένα !
καὶ τὸ φίλημά της ! -

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΣ

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

- ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν
Λύτρα).

- Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες
τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδη).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι
καλλιτεχνικὰ δέμενο.

Ποιλεῖται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἀ' Ἑστίας δρ. 3,50

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν ἑρ. χρ. 12 1/2

Γιὰ τὶς ἐπαρχίαι δεχόμεστε καὶ τριμήνες (3 δρ. τὴν τρι-
μήναι) συνδρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἂν δὲ στείλει μπροστὰ
τὴ συνδρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πουλιούνται
στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κδόκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια
Ἑθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχί-
δρομου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδη-
ρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ κδόκι Ἰαννοπούλου (Χαυ-
τεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας Γ. Κολάρου καὶ
Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτο-
ρεῖα τῶν Ἑφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπω-
λεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἡ γνώμη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. - Θεσσαλοὶ
καὶ ἀμνηστία. - Τὰ μυστικὰ ἔγγραφα καὶ
οἱ Τούρκικες λίρες. - Ἐπανόρθωση καὶ
τρομοκρατία.

ΚΑΘΕ ἀρθρογράφος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου, γρά-
φοντας καὶ ὑποστηρίζοντας τὴν ὁποῖα λογικὴ γνώ-
μη του γιὰ τὰ διάφορα τρεχούμενα πολιτικὰ ζητή-
ματα, τελειώνει πάντα μὲ τὴ φράση : «Αὕτῃ εἶναι
ἡ γνώμη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ». Καὶ διαδίδοντας
κανεὶς τρία π. χ. φλογερὰ ἄρθρα πατριωτικῶν ἡ-
μερίδων μαθαίνει τρεῖς ἀλλοιωτικὰς γνώμες τοῦ
Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Καὶ τοῦτο ρωσικὸ ψυχολογικὸν φαινόμενον ἀπὸ
τὰ περιεργότερα. Ὁ μικροεγωισμὸς δὲν ἀφίνει μήτε
τὸν τύπο ἀκόμα νὰ ἰδῇ τὰ πράγματα ἀπὸ πρὸ ἄψη-
λά. Ὅλοι ἔχουνε γνώμη γιὰ ὅλα, καὶ ἡ ἀτομικὴ
τοὺς αὕτῃ γνώμη πρὸς εἶναι γνῶμη τοῦ
Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Αὐτὸ γίνεται γιατί ὁ Ἑλληνι-
κὸς λαὸς ἀληθινὰ δὲν ἔχει γνῶμη καμιά γιὰ κανένα
ζήτημα, κ' ἐτοῖς δίνει εὐκαιρία στοὺς διάφορους ἐκ-
μεταλλευτὰς τῆς κάθε περιστάσεως νὰ δημιουργοῦνε
μονάχοι τοὺς γνώμη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, κι ἀπά-
νου τῆς πατῶντας νὰ κατεβάζουνε τὰ ἱερὰ καὶ τὰ
ὄσια καὶ νὰ φοβερίζουνε ὅσους δὲν εἶναι σύμφωνοι
μὲ τὴ σοφολογιότητά τους.

πλα τοὺς ὀρθὰ δύο λαυριά λιπκρά ἀπ' ἔξω, τὸ ἕνα
μὲ λάδι τᾶλλο μ' ἑλῆς. Στὸν ἀντικρυνὸ τὸν τοῖχο,
καὶ ξάγναντα στὴν ἀνοιχτὴ τὴν πόρτα ἦταν ἕνα
τραπέζι καὶ μπρὸς του καὶ ὀπίσω του δύο παγκάρια
μακρὰ ὅσο τὸ τραπέζι, κ' ἀπάνου του ἕνα πιάτο
μοναχὸ μ' ἑλῆς κ' ἕνα ὀλόκληρο καρβέλλι ψωμί
χαμηλὸ καὶ καπτανό. Δίπλα στὴν ἀγκωνή, κάτου
ἀπὸ ἕνα φιογὸ ἔκαιε ἡ φωτιά μὲ φλόγα μεγάλη
καὶ πᾶν στὴ σιδερένια πυρραστὶὰ ἕνα χαλκωμα-
τένιο ἀγγεῖο κατὰμαυρο ἐχόχλαζε κ' ἐτραζότου.
Παραστιᾶς ἦταν κουκουναρισμένους, καθιστὸς ἀπάνω
σὲ μία προῦσα, ὁ γιὸς τοῦ ζωγράφου καὶ μὲ μία
κουτάλα ἀνακάτωνε προσεχτικὰ τὸ φαγητὸ, προσμέ-
νοντας τοὺς γονεῖους του· κ' ὡς τόσο τῷδε δοκιμά-
σει ἂν ἦταν καλὸ στ' ἀλάτι, κ' ἔλενε ἐμασσούσε
τὴ μπουκιά του. Ἦταν νέος εἰκοσι δύο χρονῶν μὲ
μαῦρο ψιλὸ μουστάκι, κ' ἰσορροῦσε φράγκικα ρούχα,
καθὼς ὅλοι οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ

«Καλῶς τὸν ἀφέντην» εἶπε μ' ἕνα χαμόγελο
στρέφοντας τὸ κεφάλι πρὸς τὴ σκάλα.

«Γιὰ σου Γιώργη» τοῦ ἀποκρίθηκε γλυκὰ ὁ πα-
τέρας καθίζοντας μπρὸς στὸ τραπέζι καὶ κάνοντας
ἀργὰ ἀργὰ τὸ σταυρὸ του.

Καὶ παρευτὴς ὁ Γιώργης ἐκένωσε σὲ μιὰ με-

γάλη σκουτέλλα τὸ γιῶμα, κ' ἐνῶ ὁ γέροντας ἔ-
κοβε τὸ καρβέλλι ποῦ μέσα ἦταν χίτρινο σὺν τὸ
χρυσάφι καὶ σπειρωτῷ, τῷφερε στὸ τραπέζι καὶ ἔ-
καθ.σε ἀγνάντια στὸ γέροντα· ἡ μάνα ἐκάθησε
σιμὰ του φέροντας ἕνα μεγάλο μαστραπᾶ γιομα-
τεν νερωμένο κρασί κ' ἕνα μόνο ποτήρι. Τὸ φα-
γητὸ ἦταν κόκκινο ἀπὸ τὸ πιπέρι, κ' ἀχνόβολουσε
κι' ἐκαλομύριζε. Μάνα καὶ γιὸς ἔκαμαν τὸ σταυρὸ
τοὺς κ' ἐπῆραν ὁ καθένας ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ ψωμί
ποῦχε μοιράσει ὁ πατέρας, καὶ οἱ τρεῖς τοὺς ἄρχι-
σαν τῶρα νὰ γεύονται.

Ὁ γέροντας ἐμασσούσε σιγὰ μὲ τὰ χαλασμένα
του δόντια τὸ ψωμί του καὶ τῆς ἑλῆς· οἱ ἄλλοι,
πότε ἡ μάνα πότε ὁ γιὸς, μὲ τὸ ἴδιο κουτάλι ἔ-
παίρναν ἀπὸ τὴ βαθειὰ σκουτέλλα, κ' ἐβουτούσαν
σιὸ κόκκινο ζουμί τὸ ψωμί τους.

«Ἀφέντην» εἶπε ὁ νεός, σὺν εἶχε πρᾶναι ἡ
πρῶτῃ του πείνα ἀδὲ γεύεσαι ἀπὸ τὸ δικὸ μας ;»

«Ὅχι παιδί μου» τοῦ ἀποκρίθηκε «φᾶτε κ'
ἐγνοῖα σας γιὰ μένα. Τὶ θὰ καταλάβω, ἂν κατα-
λύσω τῶρα ; σὺν ἡμῶνα νέος μ' ἄρεσε ἡ καλοζωιά,
μὰ ἐτάχτηκα τῆς Δέσποινας, προσκοινῶ τὸνομά της
νὰ νηστεύω ὡς ποῦ νὰ τὴν ἱστορήσω, καὶ ἡ Παρ-
θένα θὰ μὲ βοηθήσει, καὶ θ' ἀποτελειώσω γλίγωρα

τὸ κόνισμα· κ' αὐτὸ θὰ κάνει θιμάσματα γιὰ τοῦ
Χριστιανούς.»

«Θὰ τὰ κάμει» εἶπε ὁ Γιώργης μὲ πίστη κα-
τεβάζοντας τὸ βλῆφρο ἀλλὰ τὸ λένε στὸ χωριὸ
μας, καὶ παράξενον δὲν εἶναι.

«Μὲ τέτοια κατάνυξη ποῦ δουλεύει τ' ἄγριο κό-
νισμα» εἶπε ἡ γρηὰ σφουγγίζοντας τ' ἀχέλι της
μὲ τὴν ἄκρη τοῦ μᾶλλινου τραπεζομάντιλου «τὶ
ἄλλο θὰ γένει ; Καὶ θάρρῳ πὼς εἶδε τὴ Θεοτόκο
στ' ὄνειρό του, γιατί στὴν εἰκόνα της εἶνε ὀλοζών-
τανη. Μὰ νῆσαιξε ἔπειτα ἀπὸ μιὰ στιγμή ἀτκιά-
ζομαι πὼς τὰ τυράγνια του εἶνε μεγάλ' κ' εἶ-
ε γέροντας τῶρα».

«Ναί» εἶπε σοβαρὸς ὁ ζωγράφος χύνοντας πιστὸ
στὴν κοῦπα «θὰ κάμει θιμάσματα, καὶ θὰ τὴ σέ-
βεται ὁ κόσμος σ' ἀλήθεια, (ὅχι ὅπως τὰ κόνισματα
ποῦ τὰ πουλοῦνε κ' οἱ Ὀθρηνοί, ἀνάθεμά τους στὴ χώ-
ρα), καὶ τῶνομά μου θὰ μένει ἀθάνατο στὸ χωριὸ καὶ
θάρρουνται ξένοι νὰ προσκυνοῦν τὸ στίγμα καὶ νὰ
δένονται τῆς Θεοτόκος».

«Εἶνε ἀλήθεια ὅσα λές» τοῦπαν μὲ εὐλαβεῖα
καὶ δὲ θὰ φροντίσεις καὶ γιὰ τὴν ὑγεία σου ;»

«Τὶ πειράζει» ἀπολογήθηκε κ' ἔζησε δέκα
μέρες ἡ καὶ ἕνα χρόνον λιγώτερο ; Τῶρα τῶρα τὸ

Καὶ δὲ γίνεται μονάχα ἀπὸ τὸν Τύπο μας αὐτό. Μὰ καὶ τὰ πολιτικά μας κόμματα, ὅποιο ζήτημα τοὺς συφέρει το ντύνουν με τὴ γνώμη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὸ παρουσιάζουν γαρνιρισμένο με τὸν ἀπαράτητο «ἐθνικὸ κίνητρο». Καὶ πολλὰς φορὰς στὴ Βουλὴ ἀρχηγοὶ ἀντιθέτων κομμάτων τσακώνονται συναμεξὺ τοὺς γιὰ ὀρισμένο ζήτημα φέροντας καθένας τοὺς γιὰ ἐπιχείρημα τὴ γνώμη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀκόμα κι ὁ Μιστριώτης φωνάζοντας γιὰ τὴν καθαρὰ οὐσα δὲ σ τ η ρ ί ζ ε τ α ἰ στὴν «ἐκπεφρασμένην» γνώμη αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τοῦ λαοῦ ;

*

ΟΙ ΘΕΣΣΑΛΟΙ ποὺ λάβανε μέρος στὸ τελευταῖο ἀγροτικὸ κίνημα, ζητοῦνε ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση ἀμνηστία. Καὶ μ' ὅλο τὸ δίκιο τοὺς. Ἐπανάστασις ἔκαμε ὁ στρατός κι ὁ στόλος καὶ ἀμνηστεύτηκαν, ἐπανάστασις πήγανε κι αὐτοὶ νὰ κάμουν. Μὲ τὴ δικαστὴρ πῶς τὸ Θεσσαλικὸ κίνημα εἴτανε κίνημα καθαυτὸ λαϊκόν, ποὺ εἶχε ὀρισμένη ἀπορροή καὶ ὀρισμένο δρόμο γιὰ νὰ φτάσῃ σὲ τελικὸ ἀποτέλεσμα, ἐνῶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ στρατοῦ μπορεῖ νὰ εἶχε ἀπορροή μὰ δὲν εἶχε δρόμο καὶ δὲν ἤξερε τί γύρευε. Καὶ ἴσως γιὰ τοῦτο τὴν ἀθώωσαν προκαταβολικά. Τάχατες δὲν εἶναι ἀλήθεια πῶς στὸ Ρωμαϊκὸ ὅλα τ' ἀνάποδα γίνονται ;

Ἀντὶς ὅμως ἀμνηστία, ἡ Δικαιοσύνη τῆς «πατρίδας» ἀρχισε φοβερὸ καταδιωγμὸ καὶ φυλακίζει τοὺς φτωχοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζητήσανε τὸν ξεσκαδισμό τοὺς καὶ τὴ λευτεριά τῆς δουλειᾶς καὶ τοῦ ἰδρώτα τοὺς. Κ' ἔτσι μέσα σ' αὐτοὺς φυτεῖται ἡ Πολιτεία τὴν ἰδέα, πῶς στέκεται ἀγνώστια τοὺς σὰν Τύραννος καὶ σὰν Ὁχτρός.

*

Ἡ ΔΙΚΗ τοῦ Μπογιατῆ στὸ Στρατοδικεῖο, μὰς ἔδωσε αὐτὲς τίς μέρες τὴ ζουγραφία τῆς γαρεσιοκρατίας στὴν Ἑλλάδα. Τὰ δημόσια γραφεῖα, οἱ δημόσιες ὑπερεσίες βρίσκονται σὰ χέρια τοῦ πρώτου μικροπάλῃλου κι ὅλα τὰ ἔγγραφα σημαντικὰ καὶ ἀσήμαντα μπορεῖ εὐκολώτατα ὅποιος θέλει νὰ τὰ ξετάσῃ, φτάνει νὰ ἔχῃ μιὰ κάποια γνώμη μὲ τοὺς γραφεῖδες καὶ τοὺς ἐπιστάτες. Ὁ Μπογιατῆς εἴτανε στρατιώτης κ' ἐπικίρνε ἀπὸ τὸ Κουβέρνο μιὰ πεντάρα μιστὸ γιὰ κάθε μέρα. Στὰ χέρια τοῦ εἶχε θησαυροὺς μουσικῶν (ὅς τοὺς ποῦμε ἔτσι) τὰ πολεμικὰ σχέδια τῆς ἐπιτελικῆς ὑπερεσίας τοῦ στρατοῦ. Ἦξερε πῶς ἀπὸ τίς πεντάρες πιότερη ἀξία ἔχουνε οἱ Τούρκικες λίρες, καὶ φυσικὰ σὲ κείνους ποὺ τοὺ δώσανε τέτοιες τὰ φανέρωσε ὅλα. Μὰ θὰ ρωτήσῃτε αὐτοὺ ποὺ χτυπᾶνε τίς μηνιαίους πεντακοσάρας τί κίνησαν ; Παλιὰ ρωμαϊκὴ συνήθεια κι ἀγία τρευτή, ὅσο μεγαλῆτερο μιστὸ παίρνεις τόσο λιγώτερο νὰ δουλεύῃς, καὶ τόση λιγώτερη εὐτύχη νὰ ἔχῃς. . .

*

ΔΥΟ λοχίτες ἐδῶ καὶ κάμποσες μέρες ταξίδεψαν στὸ ξύλο στὴν πλατεία τῆς Ὁμόνοιας, μέρα μεσημέρι ἔνανε

πολίτη ποὺ ἔβριζε, λέει, τὴν ἐπανάστασι καὶ τὸ Νομπᾶ. Δὲ ἀλλοι πρὸ λίγες μέρες κάμανε τὸ ἴδιο σ' ἓνα γκατρό, γιὰ τέτοιο πάλι λόγο. Ὡστε ἄδικο δὲν ἔχουνε κείνοι ποὺ φωνάζουν πῶς ἡ ἐπανάστασις ἀκόμα δὲν τέλειωσε μ' ὅλη τὴ διάλυση τοῦ Στρατιωτικοῦ σύνδεσμου.

Καὶ τί περίεργη ἐπανάστασις ! Τὸ νὰ ἔχῃς ἀντίθετη γνώμη ἀπὸ τοὺς λογιᾶς γαλονάδες, μεταφράζεται πῶς τάχατες βρίσεις στὴν τιμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Κ' ἐρχεται γλήγορα ἡ ἀπάντησις μὲ σπαθὶς καὶ μὲ αἷματα. Ὅλες ἡ ἐπανάστασις ἐρχονται λατρεύοντας τὴ λευτεριά τῆς γνώμης καὶ τῆς ἰδέας, ἡ δική μας ἡ καμαρωμένη ἦθε νὰ φέρῃ τὴν τρομοκρατία.

Ἀληθινὰ πὶδ τερατώδη παρεξήγησι τῆς σημασίας ποὺ ἔχει ἡ λέξις «ἐπανάστασις» ποθενὰ στὸν κόσμον ἔσα μὲ σήμερα δὲ μαυροχάραξε.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ*

Πρέπει νὰ εἰπωθῇ πῶς τὰ σημεῖωματα τοῦτα ἀντιγράφονται μὲ τὸ χέρι μου, μετ' ἀπὸ λογῆς τετραδιάκια, καθὼς βρίσκονται ἀταχτὰ ριμμένα μέσα σὲ κείνα, ἀπὸ χρόνι τῶρα τὰ περισότερα. Καὶ βάζουν ἐδῶ πέρα, μόνο γιὰ νὰ τέμνουν κάπου, χωρὶς νὰ σχετίζονται καὶ πολὺ μὲ τὰ ζητήματα τῆς μέρας καὶ χωρὶς καμιά φροντίδα δημοσιογραφικῆς φρεσκάδας.

38

Στοχάζομαι πῶς τὰ ρομάντσα, βγαλμένα ἀπὸ τὰ κοινὰ ἀνθρώπων καθὼς ὁ Γκαίτε, ὁ Μπαλζάκ, ἡ Ἐμοτ, ὁ Δοστογιέφσκις, τὸ εἶδος εἶναι τῆς τέχνης, τὸ λαμπρότερο μαζί καὶ θεοφικώτερο ποὺ μοῦ δόθηκε νὰ χαρῶ. Μὰ ὑπάρχει ἓνας κύκλος ἔργων ποὺ μὲ συγκινεῖ περισσότερο κι ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ εἶδος τοῦ ρομάντσου ἡ ζωὴ τοῦ μεγάλου τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Παράλληλοι τοῦ Πλούταρχου, οἱ Ἡρώες τοῦ Κλάιβιλ, κ' ἀπὸ τὰ πρῶτα φάτα στὴ θύμησίν μου, ὁ Τολστόης καὶ ὁ Δοστογιέφσκις τοῦ Μερσεκόβσκι, ὁ Ρώσκις τοῦ Σιζεράν, ὁ Σέλλεϋ τοῦ Ράμπ, ὁ Ρενάν τῆς Ρόμπινσον, ὁ Σοπενάουερ τοῦ Μποσσέρ, ὁ Σολωμός τοῦ Πολυλά, ὁ Βαλαωρίτης ιστορισμένος ἀπὸ τὸ γιὸς τοῦ, ὁ Βερλαῖν τοῦ Λαπελλιέ, ὁ Ὀνγκὼ τοῦ Ρενουβιέ, ὁ Ἄινε τοῦ Δεγγρά, ὁ Γκυγὼ τοῦ Φονγιέ, ὁ Δελόντ Ντελλ τοῦ Δεμπλόν καὶ τῆς Δορνῆς, ἱστορίες ἢ ἀνάλυσις ἢ θεωρίες ἢ σύνθεσις ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου, νὰ τὰ γαπημένα μου πὶδ πολλὰ μυθιστορήματα

(*) Κοίταξε σὺλλα 341, 354, 368 καὶ 753.

Κι ἀπάνου ἀπ' ὅλα τοῦτα ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ποίησις, τὰ ἱστορικὰ τῆς ζωῆς τοῦ Γκαίτε.

36

Ἀπὸ τοὺς ποιητὲς μας τοὺς καθαρηνουσάνους ὁ Παπαρρηγόπουλος μοῦ εἶναι ὁ συμπαθητικότερος. Δὲν τὴν ξεχνῶ τὴν ἀγάπην τοῦ. Ἀληθινὸς ποιητής. Μ' ὅλη τὴν τὴν ἀμορφὴ μορφὴ, τὴν ἀτυχή φράση, τὸ τραβίσμα ἀντὶ γιὰ τραγοῦδι, τὴν ἀτονη, χαύνη καὶ χλωμότατη γλῶσσα. Λέει ὁ Γκαίτε : «Ἡ φωτιά ἐρεῖ ποὺ κοιμᾶται μέσα σου ὅς τιναχθῇ φλόγα ψηλὴ καὶ καθάρια.» Ὁ Παπαρρηγόπουλος σκεδὸν ποτὲ δὲν κατορθώνει νὰ κάμῃ τὴ φωτιά τοῦ φλόγα ψηλὴ καὶ καθάρια. Ἡ φωτιά τοῦ κρυμμένη πάντα κάτω ἀπὸ θολώτατη στάχτη. Καὶ δμως καίει σὰν τὴ σιμύσης.

37

Μὰ πὶδ πολλὴ κι ἀπὸ τίς κριτικὲς βιογραφίες μ' ἀρέσουν κάποια ἔργα ποὺ εἶναι σὰν ἀντάμωμα σφιχτὸ τοῦ κριτικοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ νοῦ. Μέσα σ' αὐτὰ, τὸ μῦθος καὶ τὴν ἱστορία βλέπω νὰ δίνουνε τὰ χέρια, ταιριάζοντας ἀνοπα. Εἶναι τὰ ἔργα τοῦ ρούσου Μερσεκόβσκι, ἄξαφνα. Κριτικὲς μελέτες μὲ πασάλεμμα μυθιστορικόν. Ἀντιμωμένους ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Κλάιβιλ μὲ τὴ μέθοδο ἐνὸς Φλωμπέρ. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἢ ὁ Θάνατος τῶν Θεῶν. Δεονάδος ὁ Νταβίνσκις ἢ τῶν Θεῶν ἢ Ἀνάστασις. Ὁ Μέγας Πέτρος ἢ ὁ Ἀντίχριστος. Τὸ τελευταῖο τὸ διάβασα στὸν καιρὸ τοῦ ρουσογιαννέζικου πολέμου. Περισσότερο φροντίζα γιὰ τὰντικείμενα τοῦ βιβλίου παρὰ γιὰ τὰ νέα τοῦ πολέμου, σὰ νὰ εἴτανε τὸ βιβλίον ἡ ἀλήθεια καὶ ὁ πόλεμος, τὸ παρμένο. Θὰ τὴν πῶ τὴν ἀμαρτία μου. Μ' ἔδωκε τὰ χάγια ὁ Μόσκοβος εἴτανε κοινότερα στὴ φαντασίαν μου, μ' ἔνα ζήλευτο ἄνδρισμα νὰ τὸ κατόρθωσα ἐνὸς ποιητῆ. Μ' ὅλο τὸν τὸ θρίαμβο ὁ Γιαπωνέζος μακρὰ μοῦ εἴτανε.

38

Μελετώντας κανεὶς τρία σημαντικώτατα βιβλία, βιογραφικά, ξομολογητικά, τὴν αὐτοβιογραφία τοῦ Γκαίτε κ' ἐκείνη τοῦ Τολστόη κ' ἐκείνη τοῦ Σπένσερ ποὺ τώρα τελευταῖα φάνηκε, θὰ μπορούσε νὰ συμπλῆξῃ κάποιον μεγάλο κανόνα ζωῆς, ἀπὸ τὴ μελέτη τριῶν ἐγῶ : τοῦ μεγάλου ἀρμονιστῆ, τοῦ μεγάλου

ψωμί μου. Μὰ εἰκόνας τέτοιες οὔτε οἱ παλαιοὶ μοῦ δὲν ἔκαμαν, κ' ὅς στέκουν τὰ ἔργα τοὺς σ' ὅλες τίς ἐκκλησίας τοῦ νησιοῦ, ἀπὸ τὸ Σιδάρι στ' Ἀλεῦκι, κ' ἄλλου ἀκόμα στὴν Ξενιτιά. Καὶ φέροντας τὴν κοῦπα στ' ἀχέλι ἐπρόσθεσε σὲ μιὰ στιγμή. — Ἀστὴν ὕγειά σας κ' ἔπει.

Ἐκκολούθησαν κ' οἱ τρεῖς τοὺς γιῶμα. Κ' ἔπειτα ἀπὸ λίγο ὁ γέροντας ξανάειπε. — «Καλὰ πᾶνε ὅλα, ὅμως ἡ καρδιά μου μὲ θλίβει. ὄχι γιὰ τὸ προσηνὲς θάνατο, μὰ γιὰ τὸ εἶμαι ὁ ὑστερος ζωγράφος στὸ χωριόν.» Κ' ἐκοίταξε μὲ παράπονο τὸν υἱὸ ποὺ τώρα κ' ἐκεῖνος εἶχε χύσει κρασί στὸ ποτήρι καὶ ποὺ ἐχαίρεται τοὺς γονεὺς τοῦ, λέγοντας. Τὴν εὐχέσας, γονεῖοι.»

«Ἀστὴν ὕγειά σου» τοῦ ἀποκρίθησαν κ' οἱ δύο. Κι ὁ Γιώργης, ἀφοῦ ἔπει καὶ τὴν ὑστερὴν δρᾶξαι εἶπε τοῦ πατέρα μὲ κατεδασμένο βλέφαρο. «Δὲν τῆς μπορῶ τῆς τέχνης» πατέρα δὲ φταίω.»

«Γιατί σοῦ μποροῦν ἄλλα πράγματα» τοῦ ἀποκρίθηκε γλυκὰ οἱ κοπέλλες. . . .»

«Νιὸς εἶνε κ' ἔχει δίκη» εἶπε ἡ μάνα θέλοντας νὰ τὸν προστατέψῃ ἀθὰ παντρευτεῖ, ὅπως καὶ τοῦ λόγου σου.»

«Νιὸς ἤμουνα καὶ γῶ» ἔκαμε ὁ γέροντας κου-

νώντας ἄσπρο τοῦ κεφάλι κ' ἐζύσε τότες ὁ σ' ἡωρεμένος ὁ πτεράς μου. τὸ θυλάκι Εὐτυμιά ; κ' ἤμουν στὴν ὑπακοή τ' αὐτοῦ, κ' ἐδούλευα στὴν τέχνη κ' ἐπῆρα τὴν εὐχή τοῦ. Κ' ἦταν Κυριακὴ μιὰ βολὰ τὴ βδομάδα, κ' Ἀπόκριες μιὰ βολὰ τὸ χρόνο κ' ἐχαρμπούλευμα μαζί μ' ὅλο τὸ χωριόν. . . .»

«Μπορεῖς νάχῃς παράπονο ἀπὸ τὸν υἱόν ; μὴ δὲ δουλεύει τὸ χτήμα τοῦ ;»

«Σκαφτιάς» εἶπε ὁ γέροντας μὲ κταφρόνια.

«Θὰ ζῆσαι καλὰ καὶ περίκαλα μὲ τὸ φτωχικόν τοῦ» εἶπε ἡ μάνα.

«Ἄλλη δουλειὰ δὲν ξέρω» εἶπε ὁ γιὸς ἀνκατενάζοντας.

«Σ' ἤθελα ἀλλιώτικα» τοῦπε ὁ πτεράς «τὸ ἔξω δὲ μ' ἀρέσει. Ποῦ τρογορίζεις ὅλη ἡμέρα ; Τὸ χωριόν μας ἐγίνηκε τώρα σὰν τὰ Σάδομα.»

«Πάντρεψέ τον» εἶπε ἡ μάνα ἀθὰ σπιτωθεῖ καὶ θὰ ἡσυχάσει. Γιατί ἐπαντρεφτικὸς καὶ τοῦ λόγου σου ;»

«Κ' ἐγὼ ἐπαντρεφτήκα ναί, μὰ μὲ τοῦ γονοῦ τὸ θέλημα. Κ' ἐγὼ ἔχω τὴν ἐγγοιὰ νὰ τοῦ βρῶ κοπέλλα καθὼς τοῦ πρέπει. Ἄς ἔχει λίγη ὑπομονή. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἐσυμπεθερεύαμε μὲ παπάδες καὶ μὲ προϋχόντες.»

«Ἀλλοιώτικα δὲ θὰ κάμει οὔτε ὁ Γιώργης, μὰς εἶπε ἡ μάνα μὲ περηφάνεια ρίχνοντας μιὰ κρομφὴ ματιὰ στὸ παιδί τῆς.

Μὰ ὁ Γιώργης ἐκοκκίνιζε τώρα. Κάθε μέρα, κάθε στιγμή ὁ γέροντας τὸν ἐδάρινε μὲ τίς ὀρμητικὲς τοῦ καὶ μὲ τὰ παράπονα τοῦ. Τὶ ἔφταιγε ἔν καμωμένος δὲν ἦταν γιὰ τὴν τέχνη, ἀν τὰ χέρια τοῦ ἦταν ἀδίξινα νὰ πιάσουν τὰ πινέλλα, ν' ἀνακατόνουν τὰ χρώματα καὶ νὰ φτιάχνουν τὰ σουσοῦμια τῶν ἀγίων ; Ἄς τοῦχε δώτῃ ὁ Θεός αὐτὸ τὸ χάρισμα καὶ θὰ τῷ κανε. Μὰ τὸ ἐναντίον ἤξερε πῶς τὸν τραβοῦσε καὶ τὸν ἐσκλάβωνε ἡ ζωὴ στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα, τὸ κυνήγι, ἡ δουλειὰ ἡ χοντρή μὲ τὸ ταπί, μὲ τὸ φτυάρι, μὲ τὸ ἀλκτρο, ὁ ἀγῶνας, ὁ κόπος, ὁ ἔθρος, τὸ κάλεμα μὲ τὴ γῆς τοῦ στανικά μονάχα ἀνοιγότου στὸν ἀδρὸ τὸ χτύπο, σὰ νὰ ἐπιθυμοῦσε ἡ ἰδέα τὸ βιασμὸ γιὰ νὰ χερῖσαι τὸν πλοῦτο τῆς. Ἐθιάμαξες σὰν ἐφύτρωνε ὁ σκαρμός, σὰν τὸ ἡμέρωμα ἐλιδάδιζε μὲ χλωρὴ πρασινάδα, κ' ἔπειτα ἀπὸ καρδιάς ἐχαίροτου ὅσα στὰ θρεμμένα καλὰμικ τοῦ σταριοῦ ἐπρόδαν ὁρῶ καὶ χοντρά τὰ ἀστάκια, κ' ἔπειτα ὅταν λαδόνοντάς τα μὲ τὸ νόχι ἐβγάξεν τὸ γάλα ποὺ ἐμελλε νὰ γίνῃ τὸ γλυκὸ τὸ ψωμί, κ' ἐλόγιζε πῶς ὁ καρπὸς τῆς γῆς ἦταν